

Så satsar Sveriges regioner – 2021

Kunskap och inspiration
för hållbar regional utveckling

Rapport 0420

tillväxt
verket

Till dig som arbetar med regional utveckling

Hållbarhet står högt på agendan i hela vårt samhälle. För att uppfylla våra behov idag, utan att äventyra framtida behov, krävs det att vi förändrar samhället i en mer hållbar riktning.

I denna rapport står regionernas arbete för en hållbar regional utveckling under 2021 i fokus. Här kan du som arbetar med regional utveckling få kunskap och inspiration till det fortsatta arbetet. Klimatfrågor, kompetensförsörjning och innovation är några av de många områden som tas upp.

Rapporten sammanfattar två andra rapporter från Tillväxtverket:

- Regionalt utvecklingsarbete 2021
- Uppföljning av regionala företagsstöd, stöd till projektverksamhet och stöd till kommersiell service, budgetåret 2021

Du kan ladda ner rapporterna på sidan om slutrapporterade regeringsuppdrag på Tillväxtverkets webbplats.

Innehåll

1. Ramverk för arbetet	4
En hållbar regional utvecklingspolitik	5
En ny nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet	6
Fyra strategiska områden	6
Uppföljning av det regionala utvecklingsarbetet	7
2. Tre perspektiv som behövs	8
Samverkan	9
Hållbarhet	10
Finansiering	12
3. De fyra strategiska områdena	13
Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet	14
Kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet	17
Innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet	20
Tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet	24
4. Slutsatser	27

Ramverk för arbetet

En hållbar regional utvecklingspolitik

Arbetet med regional utveckling ska ge bättre möjligheter att bo, leva och verka i hela Sverige. Alla människor ska kunna känna sig delaktiga, påverka sin livsmiljö och utvecklas utifrån sina förutsättningar – oavsett var i landet man bor.

Bakom det regionala utvecklingsarbetet står främst Sveriges 21 regioner. Sedan 2019 har de ett lagstadgat regionalt utvecklingsansvar. De ansvarar därmed för att förverkliga den regionala utvecklingspolitiken, utifrån sina lokala och regionala förutsättningar.

Målet för den regionala utvecklingspolitiken "är utvecklingskraft med stärkt lokal och regional konkurrenskraft för en hållbar utveckling i alla delar av landet". Detta står i regeringens nationella strategi för hållbar regional utveckling i hela landet 2021–2030. Det innebär att den regionala utvecklingspolitiken ska bidra till landets hållbara omställning.

Den regionala utvecklingspolitiken är en viktig del i att uppnå de globala målen i Agenda 2030. Både politiken och Agenda 2030 har ett helhetsperspektiv där tre dimensioner av hållbarhet finns med: den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga. Integration, jämställdhet, mångfald och en bättre miljö är särskilt viktiga områden för den regionala utvecklingspolitiken.

Regional utveckling berör hela samhället

Politikområdet regional utveckling omfattar en bredd av frågor och skär genom många andra politiska områden, som hälsa och sjukvård, utbildning, miljö, landsbygder och stadsutveckling.

Detta innebär att de regionala insatserna sker inom flera olika sektorer och på skilda styrenivåer. De genomförs också av olika aktörer, som kommuner, länsstyrelser, andra statliga myndigheter, näringslivet och civilsamhället. Regionernas samverkan på olika nivåer och mellan olika sektorer är därför centralt för att få kraft i arbetet.

Även EU:s sammanhållningspolitik ligger nära den regionala utvecklingspolitiken. Dels påverkar EU-samarbetet många frågor av vikt för regional utveckling. Dels ska statliga medel för regional utveckling och aktörer – från lokala till internationella – vara med och finansiera insatser inom sammanhållningspolitiken.

*... bättre möjligheter att bo,
leva och verka i hela Sverige.*

En ny nationell strategi för hållbar regional utveckling i hela landet

Regeringens nationella strategi för hållbar regional utveckling ligger till grund för allt regionalt utvecklingsarbete i hela landet. Den utgör en långsiktig riktning för en hållbar regional utveckling och är styrande för vad de statliga medlen för regionalt utvecklingsarbete får användas till. Regeringen har arbetat fram strategin under flera år och den är baserad på regionernas utvecklingsbehov.

Nu sker en övergång från den tidigare nationella strategin (2015–2020) till den nya (2021–2030). Det innebär att alla 21 regioner i Sverige gradvis behöver ändra sina arbetssätt så att de blir mer hållbara och strategiska, efter den nya strategins riktlinjer.

Tre stora samhällsutmaningar

Den nya nationella strategin beskriver tre stora samhällsutmaningar som den regionala utvecklingspolitiken ska bidra till att lösa:

1. **miljöproblem och klimatförändringar**
2. **demografiska förändringar**
3. **ökade klyftor både inom Sverige och inom EU.**

Det är dessa utmaningar som kräver omställningar till ett hållbart samhälle. Utmaningarna ser olika ut i olika delar av landet. De kommer tillsammans med globaliseringen, digitaliseringen och den övriga tekniska utvecklingen att påverka vårt samhälle.

Fyra strategiska områden

Regeringen har identifierat fyra strategiska områden i den nationella strategin. De är särskilt viktiga för att regionerna ska kunna möta samhällsutmaningarna och uppnå målet för den regionala utvecklingspolitiken.

De strategiska områdena är:

1. **likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet**
2. **kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet**
3. **innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet**
4. **tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet.**

Effektivare regional utveckling

Dessa fyra strategiska områden ska ligga till grund för genomförandet av den regionala utvecklingspolitiken 2021–2030. Inom varje strategiskt område finns även ett antal prioriteringar. Genom att regionerna satsar på dessa strategiska områden blir politiken för regional utveckling, landsbygder och andra berörda politikområden effektivare.

Regionala utvecklingsstrategier

Varje region tar fram en regional utvecklingsstrategi och insatser för att genomföra strategin. Den regionala utvecklingsstrategin utgår från regionens aktuella utmaningar och innehåller mål och långsiktiga prioriteringar.

Den regionala utvecklingsstrategin ska bidra till ett samordnat genomförande av den regionala utvecklingspolitiken. Den ska också leda till samverkan mellan aktörer på lokal, regional, nationell och internationell nivå.

Uppföljning av det regionala utvecklingsarbetet

Effekterna av den regionala utvecklingspolitiken är ofta svåra att mäta. De är också svåra att skilja från andra strukturförändringar som kan påverka utvecklingen i olika regioner.

Tillväxtverket sammanställer varje år vad regionerna redovisar att de har gjort under föregående budgetår. Regionerna följer också upp resultatet av sina regionala utvecklingsstrategier.

För att följa upp politiken finns det därför:

- **indikatorer för att följa utvecklingen i Sveriges regioner**
- **indikatorer för insatser som finansieras inom utgiftsområdet och dess medfinansiering**
- **uppföljning av de statliga medel regionerna får till sitt utvecklingsarbete (Anslag 1:1 och 1:2).**

Tre perspektiv som behövs

I Sverige ser regionerna olika ut. Därför har de också olika förutsättningar att genomföra det regionala utvecklingsarbetet och bidra till politikens mål. Oavsett förutsättningar finns tre perspektiv och verktyg som genomsyrar arbetet. Dessa är samverkan, hållbarhet och finansiering.

Samverkan

En hållbar regional utveckling kräver samverkan och samråd mellan regionens aktörer och med nationella myndigheter. Detta är särskilt viktigt i de fall där det inte är tydligt vem som är ansvarig, eller där ansvaret överlappas.

Alla regioner samverkar med länsstyrelser, andra statliga myndigheter och kommuner. De har även samråd med organisationer och näringsliv. Detta sker både strategiskt och operativt samt inom alla strategiska områden.

Samverkan sker framför allt

- **inom sakområden (till exempel kompetensförsörjning)**
- **på politisk nivå (till exempel styrgrupp för den regionala utvecklingsstrategin)**
- **som flernivåsamverkan (lokalt, regionalt, nationellt och på EU-nivå)**
- **på tjänstepersonsnivå (till exempel kommunchefsnätverk)**
- **genom öppna forum och mötesplatser (till exempel konferenser för regionala utvecklingsstrategier).**

Enligt regionerna fungerar samverkan oftast väl, men det innebär också vissa utmaningar. En återkommande utmaning är otydlighet i roller och ansvar mellan regioner och länsstyrelser. Detta sker oftast inom områden där båda aktörerna har starka roller men olika uppgifter, till exempel klimatrelaterade frågor. Några regioner har löst detta med ett formaliserat samverkansavtal som strukturerar vem som gör vad.

Ökad samverkan efter coronapandemin

Under pandemin behövde många aktörer samverka för att hantera den akuta krisen. Den samverkan blev under 2021 mer långsiktig inom näringslivs- och utvecklingsfrågor. En effekt av pandemin är en starkare samverkan – framför allt mellan regioner och länsstyrelser.

Hållbarhet

De senaste åren har regeringen haft en tydlig ambition att fokusera mer på hållbarhet i den regionala utvecklingspolitiken. I det arbetet ingår frågor som miljö, klimat, ekonomi, jämställdhet, integration, mångfald och andra sociala dimensioner.

Hållbarhet ska inte ses som en enskild metod utan ska genomsyra allt regionalt utvecklingsar-

bete. Detta märks i den nya nationella strategin, där samhällsutmaningarna är tydligt kopplade till de strategiska områdena och insatserna.

Under år 2021 har också hållbarhetsarbetet blivit mer intensivt. Regionerna genomför en stor bredd av insatser som både stärker det egna arbetet och andra aktörers arbete.

Jämställdhet

Arbetet med att främja jämställdhet i regional utveckling är viktigt. Kvinnor och män ska ha samma förutsättningar att nå inflytande och få tillgång till de resurser som leder till utveckling. Regionerna arbetar för att få med jämställdhetsperspektivet i strategier, program och processer i det regionala utvecklingsarbetet.

Jämställdhet

– exempel på genomförda insatser

- Öka kunskapen om jämställdhet genom utbildningar, workshoppar och informationsmaterial (Jämställdhet i skogsbranschen, Västernorrland).
- Inrätta en jämställdhetsenhet med samlat ansvar för de viktigaste hållbarhetsfrågorna (Östergötland).
- Införa handläggarstöd för obligatoriska jämställdhetsanalyser inför alla politiska beslut (Halland).
- Utmana stereotypa normer om karriärval genom en digital kunskapsplattform (Våga välja yrke, Kronoberg).
- Ta fram ny handlingsplan för jämställdhetsintegrering (Gotland).
- Kartlägga könsfördelningen i fordonsindustrin (Fordonsdalen, Stockholm).
- Marknadsföra mikrostödet till unga, kvinnor och personer med utländsk bakgrund (Jämställd regional tillväxt, Dalarna).

Integration

Den regionala utvecklingen ska leda till ökad integration och mångfald. Det handlar om att ge människor som kommer till Sverige bättre möjligheter att försörja sig och bidra till samhället. Men det handlar även om att organisationer, företag och offentlig sektor har ett växande behov av kompetens och arbetskraft.

Integration

– exempel på genomförda insatser

- Använda validering som verktyg för att kartlägga och stärka nyanländas kompetens och förutsättningar på arbetsmarknaden (KUB-modellen, Västra Götaland).
- Integrera yrkesutbildning med språkträning och orientering i svensk arbetskultur (Kompetensutveckling 360 grader, Jönköping).
- Ta fram en digital plattform för arbetsgivare som tar emot individer i behov av stöd (Uppsala).
- Genomföra digitala språkcaféer för nyanlända (Kalmar).
- Starta arbetsintegrerade sociala företag för utrikesfödda och långtidsarbetslösa (Yalla Boden, Norrbotten).
- Utveckla nya metoder för att utrikesfödda lättare ska komma in på arbetsmarknaden (Kompetensintegration, Blekinge).
- Erbjuder intensivutbildning för nyanlända akademiker (Skåne).

Miljö och klimat

Miljöproblem och ett förändrat klimat är några av vår tids stora samhällsutmaningar. Den regionala utvecklingspolitiken ska göra det möjligt för hela landet att ställa om. För att nå målen i Agenda 2030 är det betydelsefullt med fler insatser inom miljö- och klimatområdet men också att insatser inom andra områden har ett miljö- och klimatperspektiv. Länsstyrelsernas och regionernas arbete behöver också ses som komplement till varandra.

De flesta regioner ökar kunskapen om dessa frågor genom kartläggningar, utbildningar och publikationer. De regionala utvecklingsstrategierna har också fått ett tydligare miljö- och klimatperspektiv. Regionerna tar fram gemensamma strategier med länsstyrelser för miljö, energi och klimat. De utför även många olika insatser inom områden som klimatanpassning, vattenkvalitet, miljövard, hållbart byggande och hållbara transporter.

Miljö och klimat

– exempel på genomförda insatser

- Genomföra en förstudie om energiomställningen till fossilfritt (Sörmland).
- Koordinera stödet från företagsfrämjande aktörer till företagens gröna omställning (Örebro).
- Höja lantbrukares kunskap om solet (Soliga lantbruk i norr, Västerbotten).
- Öka den interna kunskapen om cirkulär ekonomi inom regionen (Västmanland).
- Satsa på en cirkulär, biobaserad ekonomi med skogen i centrum (skoglig bioekonomi, Värmland).
- Arrangera Miljötinget – Nordens största mötesplats för unga inom miljöfrågor (Gävleborg).
- Satsa på fossilfria transporter (Förnybart i tanken, Jämtland Härjedalen).

Finansiering

I statsbudgeten finns flera olika utgiftsområden och anslag som finansierar det regionala utvecklingsarbetet. Den här rapporten handlar om ett av dessa: Anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder. Anslaget kan användas till att finansiera projektverksamhet, investeringsstöd, främjandestöd samt stöd till kommersiell service. Därutöver kan regionerna själva avsätta medel från egna skatteintäkter till insatser som utvecklar länet. Hur mycket de själva väljer att finansiera varierar stort mellan olika regioner.

Anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder

Inom utgiftsområde 19 Regional utveckling fördelar regeringen det som kallas för 1:1-medel till regionerna (Anslag 1:1 Regionala utvecklingsåtgärder). Olika regioner har olika mycket anslag och användningen varierar över åren. Regionerna beslutar i sin tur hur 1:1-medlen ska fördelas för att utveckla sin region.

De regionala medlen till projektverksamhet används ofta som medfinansiering för strategiska

insatser inom Europeiska regionala utvecklingsfonden. Medel från den fonden ska skapa sysselsättning och tillväxt samt jämna ut regionala ojämlikheter i respektive land. Därför får regionerna i norra Sverige mer medel än de södra regionerna. Det beror på att arbetsmarknaden och infrastrukturen ser annorlunda ut i norra Sverige än i södra.

Minskat stöd under 2021

Den regionala projektverksamhet som är finansierad av 1:1-medel uppgick till 489 miljoner kronor under 2021. Det utgjorde 30 procent av den totala projektfinansieringen. Jämfört med 2020 hade stödet en minskning med 277,5 miljoner kronor.

Att beviljat stöd var lägre 2021 beror främst på EU-programmens cykler. Den största delen av beviljade regionala projektmedel medfinansierar EU-projekt och följer därför EU-programmens cykler, där en programperiod gick mot sitt slut under 2021.

Olika regioner har olika mycket anslag och användningen varierar över åren.

De fyra strategiska områdena

I och med den nya nationella strategin behöver regionerna redovisa sitt utvecklingsarbete utifrån en ny struktur. År 2021 var första gången de redovisade utifrån de fyra strategiska områdena:

1. **likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet**
2. **kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet**
3. **innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet**
4. **tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet.**

Detta avsnitt innehåller:

- **en kort beskrivning av det arbete regionerna har redovisat inom respektive strategiskt område för att möta utmaningarna i den nationella strategin**
- **konkreta exempel på insatser från alla regioner**
- **fördelning av medel per strategiskt område**
- **vilka regioner som fått mest medel beviljat.**

1 Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet

Det ska gå att bo, leva och verka i alla delar av landet. Likvärdiga möjligheter till boende, arbete och välfärd i hela landet är ett stort område och regionerna redovisar också många och brett spridda insatser. De arbetar med allt från samhällsplanering och transport till hälsa och kultur. Det visar att området är av stor betydelse för regional utveckling och har en tydlig koppling till andra politikområden.

Regionerna har framför allt rollen som kunskaps- och nätverksaktör inom detta strategiska område. Många insatser handlar om att ta fram kunskap och sprida den till andra och att utveckla kunskap tillsammans med andra. Andra insatser är att samordna andra aktörer inom det regionala utvecklingsarbetet.

Årets redovisning speglar även utvecklingen av politikområdet och den nya strukturen för den nationella strategin. Tidigare fokus på regional tillväxt har vidgats till en bredare regional utveckling, med fokus på hållbar omställning. Detta märks till exempel genom att insatser inom folkhälsa har fått större utrymme. De flesta regioner beskriver hur de arbetar brett med hållbarhet inom området. Flera insatser är initiativ för att möta kommande klimatförändringar.

De arbetar med allt från samhällsplanering och transport till hälsa och kultur.

Fördelning av medel

Det beviljade stödet till regionala projekt uppgick till 28,6 miljoner kronor för detta strategiska område. Det utgör 5,8 procent av den totala summan på 489 miljoner kronor. Det innebär att detta strategiska område fick minst finansiering av de fyra strategiska områdena.

De regioner som har fått mest stöd för projektverksamhet inom området är Gotland (23 procent), Norrbotten (19 procent), Östergötland (10 procent), Västerbotten (9 procent) samt Blekinge och Sörmland (6 procent vardera).

Stöd till kommersiell service har enbart gått till detta strategiska område. Regionerna fick totalt 92 miljoner kronor för stöd till kommersiell service.

De regioner som fått mest stöd till kommersiell service är Västerbotten (15 procent), Gävleborg (13 procent), Norrbotten (10 procent), Västernorrland (8 procent) och Jämtland Härjedalen (7 procent).

Prioriteringar inom området:

1. **hög livskvalitet med goda och attraktiva livsmiljöer**
2. **god samhällsplanering**
3. **god tillgång till kommersiell och offentlig service.**

Hög livskvalitet med goda och attraktiva livsmiljöer

Regionerna lägger mycket arbete på att skapa goda livsmiljöer. Insatserna rör allt från regionala bostadsanalyser och att synliggöra mervärden av att bo i landsbygder till att utveckla arbetet med platsutveckling.

Denna prioritering fick 14 miljoner kronor och 2,9 procent av det totala stödet till regionala projekt, från anslag 1:1.

Hållbara småstäder i Skåne

Region Skåne har tagit fram en handbok för planering av levande kvarter i mindre städer. Där finns bland annat konkreta och kostnadssatta åtgärder som utvecklar den mindre kommunen. Handboken har tidigt använts i stadsomvandlingar i mindre, skånska kommuner. Målet är att den ska användas som stöd för fler hållbara insatser i stadsutvecklingen.

Flera regioner har gjort direkta insatser för en god och jämlik folkhälsa. Exempel på insatser är hälsofrämjande samhällsplanering, satsningar för psykisk hälsa och folkhälsopolicyer. Arbetsmarknad, utbildning och kompetensförsörjning finns också med inom denna prioritering, även om de också ingår i ett eget strategiskt område.

En naturhälsohubb i Västerbotten

I Västerbotten har flera aktörer tillsammans utvecklat Nordic Nature Health Hub. Det är en virtuell mötesplats för naturföretag, forskare och organisationer. Hälsohubben innehåller kunskap och verktyg om naturens effekt på människors hälsa. Målet med insatsen är att utveckla fler företag inom natur och hälsa i regionen.

Kultur, fritid och upplevelser är också avgörande för livskvalitet och attraktiva livsmiljöer. Här arbetar regionerna med kulturplanen, regionbiblioteken, kultur i äldreomsorgen och att marknadsföra friluftaktiviteter.

God samhällsplanering

Många regioner utvecklar det övergripande strategiska arbetet inom samhällsplanering. De arbetar till exempel med strukturbilder och med att förbättra samverkan mellan den regionala utvecklingsstrategin och kommunala översiktsplaner.

Denna prioritering fick 8,8 miljoner kronor och 1,8 procent av det totala stödet till regionala projekt, från anslag 1:1.

Stärkt regional bostadsmarknad i Blekinge

I Blekinge arbetar regionen med att stärka bostadsmarknaden genom en regional bostadsmarknadsanalys. Den tar hänsyn till demografiskt drivet bostadsbehov och beräknad efterfrågan på nyproducerade bostäder. För att sprida kunskapen anordnade regionen en bostadsmarknadskonferens. De genomförde också en utbildning för att tjänstepersoner från region, länsstyrelse och kommuner ska kunna göra egna analyser framöver. Målet är att de bostäder som byggs ska matcha det Blekingeborna vill ha och att fler flyttar till Blekinge.

Flera regioner tar upp frågan om energiförsörjning. Det gäller framför allt för nya företags-etableringar som konkurrerar med företag i andra delar av Sverige, vilka har lägre elpriser.

Hållbara transportsystem hör till god samhällsplanering, men utgör även en del i ett eget strategiskt område. Det gör det svårt att jämföra insatser med året innan. Flera regioner rapporterar ändå insatser inom denna prioritering. Där nämns utmaningar med kollektivtrafik och investeringar i infrastrukturen.

Hållbart resande i Halland

Region Halland genomför trafikförsörjningsprogrammet 2021–2025 för att utveckla kollektivtrafiken. De har bland annat skapat ett samverkansforum för hållbart resande där regionen, kommunerna och Hallandstrafiken ingår. De arbetar även med utredning av utvalda stråk. Målet är att regionen ska ha hög tillgänglighet, att fler ska resa kollektivt och att utsläppen ska minska.

God tillgång till kommersiell och offentlig service

I arbetet inom serviceområdet ger regionerna framför allt stöd till dagligvarubutiker och drivmedelsstationer samt hemsändningsbidrag till kommunen. Hemsändningsbidrag kan lämnas till kommuner som bekostar hemsändning av dagligvaror till hushåll som har långt till en butik och saknar möjlighet att ta sig dit.

Regionerna arbetar också med att skapa och stärka samverkan, förbereda nya regionala serviceprogram samt med platsutveckling.

Denna prioritering fick 5,7 miljoner kronor och 1,2 procent av det totala stödet till regionala projekt, från anslag 1:1.

Serviceforum i Jämtland och Härjedalen

I Jämtland och Härjedalen arbetar regionen och länsstyrelsen med serviceforumet Service Z. Där medverkar landsbygdsutvecklare från alla kommuner några gånger om året. Genom serviceforumet kan de tillsammans hjälpas åt med gemensamma utmaningar. Arbetet med att stödja de små butikerna på landsbygden på både kort och lång sikt fungerar mycket bra.

2 Kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet

Tillgång till rätt kompetens är avgörande för företagens möjligheter att växa och vara konkurrenskraftiga. En väl fungerande kompetensförsörjning gör också att arbetsmarknaden kan ställa om på ett hållbart sätt.

Regionerna spelar en viktig roll i att skapa bättre förutsättningar för kompetensförsörjning och matchning av utbud och efterfrågan – både regionalt och lokalt. Regionerna tar därför en rad olika roller i arbetet: som nätverkare, processledare, finansiär, kunskapsutvecklare och kapacitetsbyggare.

Alla regioner beskriver ett omfattande arbete inom det strategiska området. Många olika samarbeten, insatser och aktörer är involverade. Arbetet berör flera politikområden och är komplext med ansvariga aktörer på nationell, regional och lokal nivå. Över hela landet pågår samverkan kring analyser och prognoser i olika former, som leder till bättre arbetsätt och ett resurseffektivare arbete.

Tillgången till analytiker i regionerna varierar. Att arbeta tillsammans med andra regioner kring analyser och prognoser är därför nödvändigt för att skapa ett resurseffektivt och likvärdigt arbete. Samarbetet ger också kunskap om andra regioners arbete som regionerna kan ha nytta av eftersom många pendlar till jobb och utbildning över länsgränser.

Fördelning av medel

Det beviljade stödet till regionala projekt uppgick till 55,5 miljoner kronor för detta strategiska område. Det utgör 11,3 procent av den totala summan på 489 miljoner kronor. Detta strategiska område fick näst mest stöd beviljat, efter området innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet.

De regioner som har fått mest stöd för projektverksamhet inom området är Värmland (33 procent), Norrbotten (26 procent), Kalmar (6 procent) Sörmland (5 procent) och Västerbotten (4 procent).

Prioriteringar inom området:

- **väl fungerande infrastruktur för kompetensförsörjning och livslångt lärande**
- **utvecklat regionalt kompetensförsörjningsarbete.**

Alla regioner har etablerade former för samverkan och dialogforum i frågor om utbildningars behov och kvalitet. Exempel på det är kompetensförsörjningsråd och branschråd. Andra insatser är att ta fram kunskapsunderlag och arbeta med kommunikation om kompetensbehov i regionen.

Regionerna lyfter att de saknar en helhetssyn och ett samlat ansvar i frågor om kompetensförsörjning, på både lokal, regional och nationell nivå. Kommunerna driver utbildningar på olika sätt och lägger olika mycket resurser på det, utifrån vilken ekonomi de har. Detta är särskilt tydligt när det gäller yrkesvux och lärcentrum.

Prioriteringen väl fungerande infrastruktur för kompetensförsörjning och livslångt lärande fick 52,2 miljoner kronor och 10,7 procent av det totala stödet till regionala projekt, från anslag 1:1.

Prioriteringen utvecklat regionalt kompetensförsörjningsarbete fick 3,4 miljoner kronor och 0,7 procent av det totala stödet till regionala projekt, från anslag 1:1.

Tillgänglig data om kompetensförsörjning i Örebro

Både företag och utbildningsaktörer behöver kunskap om kompetensläget i regionen. Örebro har därför tagit fram en digital rapport om kompetensförsörjning. Den visar statistik för sju län och viss data kan brytas ner till kommunal nivå. Rapporten sammanställer statistik kring efterfrågan, utbud och matchning från offentliga källor och uppdateras årligen. Tillgänglig och aktuell statistik på webben leder till bättre dialoger om både nuläge och framtid i regionen.

Besökskraft i Västmanland

För en hållbar besöksnäring behövs kunskap. I projektet Besökskraft får anställda på hotell och restauranger i Västmanland utbilda sig i bland annat ledarskap, medarbetarskap, mat och dryck samt service och värdskap. Företagsledare och chefer får också lära sig om strategisk kompetensförsörjning. Satsningen ska leda till att besöksnäringen prioriterar ett livslångt lärande.

Utpökade fokusområden

Inom området kompetensförsörjning och kompetensutveckling i hela landet redovisar regionerna på uppdrag av regeringen även insatser inom tre tidigare fokusområden. Det skiljer därför detta strategiska område mot övriga områden.

De tre fokusområdena:

- **effektiva strukturer för validering**
- **planering av regionalt yrkesvux inom kommunal vuxenutbildning**
- **etablering och utveckling av lärcentrum.**

Validering

Många regioner deltar i det nationella projektet Valideringslyftet. Där tar de fram en handlingsplan för en regional struktur för validering. Att branscherna är involverade i arbetet är tydligt. Regionerna beskriver att projektet har hjälpt dem att etablera en struktur för validering, men vad denna struktur innebär rent konkret är i flera fall otydligt.

Regionalt yrkesvux

Arbetet med regionalt yrkesvux sker genom samarbeten och i samverkan. Detta samarbete sker framför allt med kommuner, branscher, Skolverket och Arbetsförmedlingen. Det kan handla om dialoger för att bredda utbildningsutbudet och dimensionering av utbildning.

Över hela landet pågår samverkan kring analyser och prognoser.

Det finns behov av att öka kännedomen om yrkesvux och inspirera till att söka dit. Exempel på kommunikationsinsatser är webbplatser, digitaliserad vägledning och sociala medier. I sex regioner är det frisök av utbildningar, vilket innebär att invånarna kan ta del av utbildningsutbudet i andra kommuner än där man är folkbokförd.

Etablering av lärcentrum

Regionerna ser etablering och utveckling av lärcentrum som en viktig insats för tillgången till utbildning i hela regionen. I många kommuner finns idag etablerade lärcentrum. De utgör ett viktigt utvecklingsområde eftersom en ökad andel undervisning nu sker på distans.

Ny webbplats guidar till utbildningar i Östergötland

I november 2021 lanserade regionen och länets vuxenutbildning en ny webbplats. Vuxenstudera i Östergötland samlar alla yrkesutbildningar och övriga utbildningsformer för vuxna i länet. Sajten gör det enklare för sökande att få en överblick över det breda utbudet av utbildningar. Det gör det även enklare att planera, dimensionera och ta fram relevanta utbildningar.

En väg in för industriell kompetens i Värmland

Industriråd Värmland är ett samarbete mellan industriföretag, utbildning, kommuner, region och facklig verksamhet. Målet är att skapa fler utbildningar för att möta industrins stora behov av kompetens. Nu sammanförs industrirådet med Teknikcollege Värmland. En enda plattform för industriell kompetens gör det enklare för både elever och arbetsgivare att hitta rätt utbildning.

Teknikcollege i Dalarna

I Dalarna finns ett glapp mellan industrins behov av kompetens och den utbildade arbetskraften. Teknikcollege är ett forum som stödjer och kvalitetssäkrar samarbetet mellan industri och utbildning. Målet är att rätt utbildad arbetskraft ska matcha industrins behov. Då kan regionen lättare attrahera nya investeringar och etableringar som gör att industrin växer.

3 Innovation och förnyelse samt entreprenörskap och företagande i hela landet

Innovation och förnyelse behövs för att hitta nya lösningar på de stora samhällsutmaningar vi står inför. Innovation driver på samhällsutvecklingen genom nya sätt att tänka och genom att skapa bättre varor, tjänster, processer och affärsmodeller. Här har näringslivet en helt central roll i den nödvändiga omställningen.

Regionerna är drivande för att stärka grön och digital omställning och redovisar en mängd insatser inom området. De arbetar också för att stärka social innovation och integrera social hållbarhet i företagen, men inte i lika hög grad.

Alla regioner lyfter samverkan och samarbete med andra aktörer som centralt för att stärka innovation och entreprenörskap. Det handlar framför allt om att koppla samman företag, akademi och offentliga organisationer i starka innovationssystem. Målet är att öka tillgängligheten till forskning och innovation. Regionerna vill även stärka science parks, klusterinitiativ och inkubatorer. Det är olika plattformar för samverkan inom innovation, utveckling och företagande.

I detta arbete tar regionerna ofta rollen som nätverks- och samverkansaktör. I arbetet med företagsutveckling och kapitalförsörjning har regionerna en tydligare roll som kunskapsaktör och finansär. Långsiktighet i insatser behövs för att kunna nå nödvändig omställning och skapa utvecklingskraft.

Fördelning av medel

Det beviljade stödet till regionala projekt uppgick till 287,8 miljoner kronor för detta strategiska område. Det utgör 59 procent av den totala summan på 489 miljoner kronor.

Det innebär att detta strategiska område fick mer finansiering än de övriga områdena fick tillsammans. Dessutom har regionerna inom detta område fått investeringsstöd (529 miljoner kronor) och främjandestöd (151 miljoner kronor). Totalt blir detta 968 miljoner kronor.

Mest pengar har gått till utveckling av näringsliv, starka innovationssystem och smart specialisering. Smart specialisering är ett arbetssätt för att kraftsamla för innovation och tillväxt inom de områden där det finns störst potential.

De regioner som har fått mest stöd för projektverksamhet inom området är Kalmar (8 procent), Gävleborg (7 procent), Västernorrland (7 procent) samt Värmland och Blekinge (6 procent vardera).

De regioner som fått mest investeringsstöd är Jämtland Härjedalen (22 procent), Norrbotten (19 procent), Västerbotten (13 procent), Västra Götaland (12 procent) och Västernorrland (11 procent). Totalt har 14 regioner fått investeringsstöd.

De regioner som fått mest främjandestöd är Västernorrland (23 procent), Västra Götaland (14 procent), Västerbotten och Jämtland Härjedalen (10 procent vardera) samt Norrbotten (7 procent).

Prioriteringar inom området:

- **omställning genom starka regionala innovationssystem och smart specialisering**
- **en konkurrenskraftig, cirkulär och biobaserad samt klimat- och miljömässigt hållbar ekonomi**
- **tillvarata digitaliseringens möjligheter**
- **ett gott näringslivsklimat med goda ramvillkor och väl fungerande kapitalförsörjning**
- **internationalisering, investeringsfrämjande och ökad export.**

*Regionerna är drivande
för att stärka grön och digital
omställning.*

Omställning genom starka regionala innovationssystem och smart specialisering

Alla regioner arbetar intensivt för att stärka innovationskapaciteten. En region med stark innovationskapacitet har fungerande strukturer för att driva satsningar inom innovation. Det leder till ett starkt och hållbart näringsliv med innovativa produkter och tjänster.

Ett stort antal aktörer ingår i de regionala ekosystemen för innovation. Därför är samverkan, tydlighet, roller, finansiering och långsiktighet centralt. Arbetet med att stödja innovation har stark förankring i regionala utvecklingsstrategier och strategier för smart specialisering.

Smart specialisering är ett arbetssätt som tas upp av alla regioner. Prioriterade områden som ofta återkommer är smart industri, digitalisering, energi och elektrifiering, besöksnäring och upplevelseproduktion, bioekonomi, life science och hälsa samt livsmedel. Inom life science-sektorn verkar aktörer för att förbättra människors hälsa.

I detta arbete lyfter flera regioner fram hållbarhet som grundläggande i arbetet, både miljömässig och social hållbarhet – som jämställdhet.

Denna prioritering fick 66,2 miljoner kronor och 13,5 procent av det totala stödet till regionala projekt, från anslag 1:1.

Rymdinnovationer i Norrbotten

I Norrbotten satsar regionen på att utveckla Europas nordligaste rymdnav. Luleå tekniska universitet håller i projektet som ska locka talanger och investeringar till Norrbotten. Projektet satsar på samverkan, forskning och testdriven utveckling. Det har lett till mer stöd till företag och ökat intresse för etablering hos både europeisk och svensk industri.

En konkurrenskraftig, cirkulär och biobaserad samt klimat- och miljömässig hållbar ekonomi

Regionerna är drivande och har tagit en samverkande roll för att stärka grön och digital omställning. De redovisar en rad insatser såsom nya tekniska lösningar, skoglig bioekonomi och cirkulär ekonomi. Områden som särskilt lyfts fram är besöksnäring och livsmedel.

Denna prioritering fick 29,9 miljoner kronor och 6,1 procent av det totala stödet till regionala projekt, från anslag 1:1.

Mer lokalproducerad mat i Kalmar

I Kalmar vill regionen öka intresset för mat från Kalmar, stärka lokal livsmedelsproduktion och bidra till en mer hållbar konsumtion. En förstudie har gjorts för konceptet Matens hus. Nu har Hushållningssällskapet Kalmar, Kronoberg och Blekinge fått uppdraget att ta fram en konkret genomförandeplan.

Tillvarata digitaliseringens möjligheter

Regionerna gör flera insatser under temat digitalisering som riktar in sig på näringslivets omställning. Europeiska digitala innovationshubbar är ett exempel som flera regioner arbetar med. Det är ett regionalt samarbete med flera aktörer, som stödjer företag och offentliga organisationer i sin digitala omvandling.

Denna prioritering fick 21,5 miljoner kronor och 4,4 procent av det totala stödet till regionala projekt, från anslag 1:1.

Digital turism i Västernorrland

Digitala medel ska öka turismen på Höga Kusten och skapa fler jobb inom besöksnäringen. Med hjälp av chatbotar, visuella modeller av områden och personlig semesterplanering har Höga Kusten fått fler besökare än tidigare. Med bättre kunskap om besöksmålen i destinationen har företagen utvecklat ett bättre värdskap. Detta avspeglas i fler nöjda gäster än tidigare år.

Elektrifiering av industrin i Gävleborg

Region Gävleborg har påbörjat arbetet med testbädd för elektrifiering av komplexa arbetsmaskiner. Målet är att skynda på energiomställningen i industrin till fossilfritt. Det första steget är en studie av industri- företags behov och omvärldsbevakning av liknande testbäddar i Sverige. Kunskapsunderlaget har skapat samsyn hos deltagarna i projektet – cirka 15 företag och forskare som ska vara med och bygga upp testbädden.

Ett gott näringslivsklimat med goda ramvillkor och väl fungerande kapitalförsörjning

Många av regionernas insatser för näringslivet är kopplade till företagscheckar, till exempel för grön och digital omställning samt internationalisering. Företagsstödet har kompletterats med medel från React-EU, vilket har lett till bredare och längre insatser. React-EU är ett EU-stöd för att minska konsekvenserna av pandemin.

Kapitalförsörjning är ett viktigt område. Flera regioner redovisar insatser för att stärka riskvilligt kapital, främst riktat till startup-företag. I arbetet med företagsutveckling har regionerna en tydlig roll som kunskapsaktör och finansär.

Denna prioritering fick 102,1 miljoner kronor och 20,9 procent av det totala stödet till regionala projekt, från anslag 1:1. Det är den prioritering som fått mest medel beviljat bland alla prioriteringar.

Internationalisering, investeringsfrämjande och ökad export

Flera regioner pekar på vikten av internationella samarbeten kring smart specialisering. Dessa sker bland annat i form av projekt och samarbeten med EU-kommissionens Sevillaplattform för prioriterade specialiseringsområden.

En stor del av de företagsinsatser som regionerna har genomfört för att mildra effekterna av pandemin är inriktade mot internationalisering. Här har framför allt företagscheckar använts för satsningar på internationalisering.

Denna prioritering fick 11,8 miljoner kronor och 2,4 procent av det totala stödet till regionala projekt, från anslag 1:1.

Stöd för gröna näringar i Sörmland

En företagsakut för råd, stöd och lotsning för hur industri och gröna näringar kan ställa om har fått stor uppskattning av företag. Nu fortsätter den i bredare skala genom extern finansiering via React-EU. De har även ett utökat samarbete inom Östra Mellansverige för att identifiera gemensamma lösningar. Målet är att fler företag överlever, utvecklas och bidrar till en grön omställning och ett mer hållbart näringsliv.

Regionalt exportcentrum i Uppsala

I Uppsala har regionen satsat på regional samverkan för export, tillsammans med Almi och andra aktörer. Där får små och medelstora företag rådgivning och coaching i internationella frågor. Flera stora seminarier och event har också lockat hundratals deltagare. Med ökad kunskap och nya kontakter kan företagen nu lättare göra affärer med partners utanför Sveriges gränser.

Många av regionernas insatser för näringslivet är kopplade till företagscheckar.

4 Tillgänglighet i hela landet genom digital kommunikation och transportsystemet

En välfungerande tillgänglighet i alla delar av landet är avgörande för goda miljöer där människor kan bo, leva och verka i eller besöka. Detta är särskilt viktigt eftersom Sverige har en liten befolkning i förhållande till den geografiska ytan, jämfört med andra länder. Bra lösningar för tillgänglighet är även centrala för att företag ska kunna driva sina verksamheter och för att möta de stora samhällsutmaningarna.

Regionerna gör framför allt investeringar i infrastrukturen för transport och bredband. Dessa insatser genomför de genom länstransportplanen och regionala bredbandsstrategier.

I arbetet att utveckla ny infrastruktur är rollen som påverkansaktör central för regionerna. I insatser för den digitala utvecklingen tar regionerna framför allt rollen som samordnare. Regionerna verkar även som kunskapsaktör och samordnare i utvecklingen av kollektivtrafiken och en hållbar transportsektor.

Detta område utgör numera ett eget område i regeringens nationella strategi. Ett resultat av det är att insatserna är mer inriktade på utvecklingen av transportinfrastrukturen, jämfört med tidigare år.

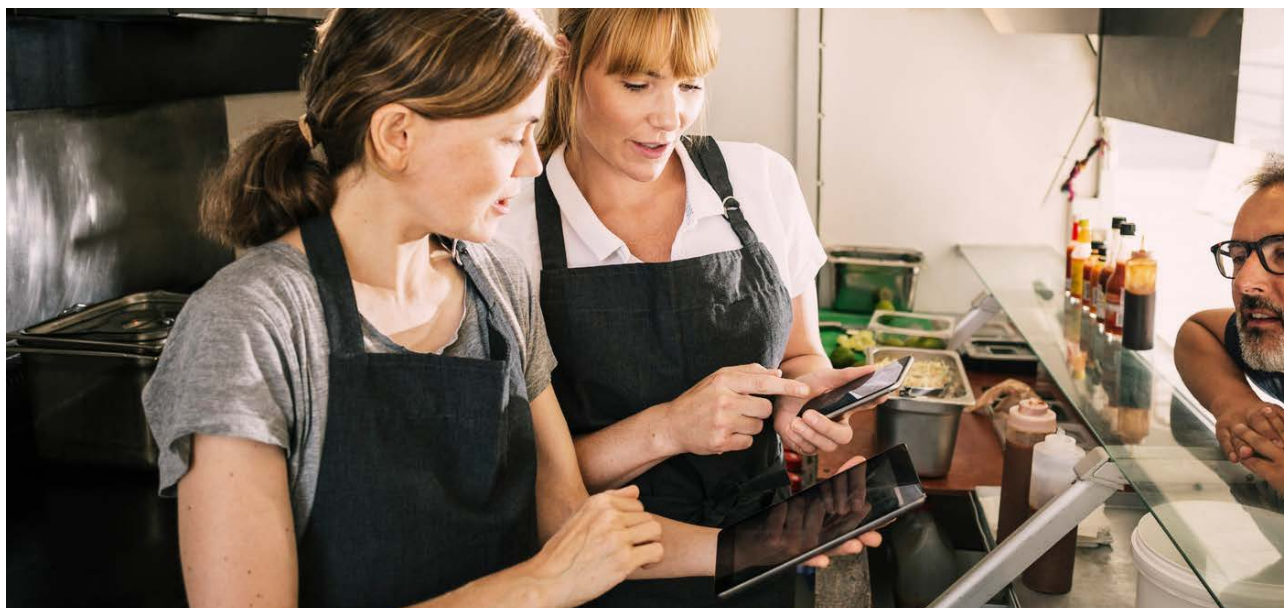
Fördelning av medel

Det beviljade stödet till regionala projekt uppgick till 34,9 miljoner kronor för detta strategiska område. Det utgör 7,1 procent av den totala summan på 489 miljoner kronor. Det innebär att detta strategiska område fick näst minst finansiering av de fyra strategiska områdena.

De regioner som har fått mest stöd för projektverksamhet inom området är Blekinge (26 procent), Örebro (18 procent), Norrbotten (14 procent), Gotland (12 procent) och Västerbotten (10 procent).

Regionerna gör framför allt investeringar i infrastrukturen för transport och bredband.

Prioriteringar inom området:

- **förbättrad tillgång till snabbt bredband och ökad digital användning**
- **tillgänglighet genom hållbara transportsystem.**

Förbättrad tillgång till snabbt bredband och ökad digital användning

Regionerna arbetar med att utveckla ny infrastruktur för digital kommunikation. Det handlar i huvudsak om att bygga ut bredband så att fler medborgare och företag får tillgång till internet med hög hastighet.

I detta arbete skapar regionerna mötesplatser och samverkansytor för de aktörer som utvecklar den digitala infrastrukturen, både offentliga och privata. Här är de regionala bredbands- och digitaliseringskoordinatorerna viktiga.

Denna prioritering fick 13,3 miljoner kronor och 2,7 procent av det totala stödet till regionala projekt, från anslag 1:1.

Digitalt arbetsliv i Kronoberg

Pandemin har skapat nya möjligheter för vissa yrkesgrupper att arbeta på distans. Därför har regionen undersökt hur ett glest län som Kronoberg kan dra nytta av framtidens kontor och arbetssätt. Resultaten av studien har gett ny kunskap, som nu används som underlag i pågående policyutveckling. Målet är att utveckla Kronobergs attraktivitet och minska klimatpåverkan.

Tillgänglighet genom hållbara transportsystem

Mycket av regionernas arbete handlar om att anpassa och förbättra den befintliga infrastrukturen för transport, utifrån nya behov. Transportinfrastrukturen utgår framför allt från länstransportplanen som regionerna har arbetat med under en längre tid. I samband med detta gör många regioner insatser för att möta samhällsutmaningarna, och då framför allt klimatförändringarna.

Regionerna påverkar i många fall utvecklingen genom att ta fram ny kunskap om regionala effekter av ny infrastruktur. Denna roll blir också tydlig ett år då också Trafikverket har påbörjat arbetet med att utarbeta en ny nationell plan för utvecklingen av transportinfrastrukturen.

Enklare resande i Stockholms skärgård

Med digital trafikinformation istället för tryckta A5-tabeller vill regionen förenkla resandet i skärgården. Projektet ArcGate ska höja servicenivån genom digital infrastruktur. På sikt ska kollektivtrafiken i skärgården vara på samma nivå som trafiken inne i staden. Det gör skärgården till en mer attraktiv plats att bo på och resa i.

Innovativ arbetspendling i Jönköping

För att minska utsläppen behöver vi förändra vårt resande. I projektet Attract utvecklar Energikontoret hållbara sätt att pendla på. Privata arbetsgivare och kommuner i länet ska kunna erbjuda sina anställda smartare arbetsresor, till exempel genom att prova på elcyklar, kollektivtrafik eller samåkning.

Fler regioner satsar på kollektivtrafiken än tidigare år. Här har regionen en tydlig roll både i att utarbeta trafikförsörjningsprogram och i att ha ett övergripande ansvar för kollektivtrafiken. Regionerna är med andra ord både en kunskapsaktör och samordnare.

Några regioner pekar på utmaningarna som kollektivtrafiken har upplevt under året som ett resultat av coronapandemin.

Grannskapskontor i Västra Götaland

I och med pandemin startade flera lokala grannskapskontor och lokala mobilitetshubbar, med olika möjligheter till resor och transport. Västra Götalandsregionen har i ett projekt undersökt möjligheterna för dessa nya initiativ, särskilt när de kombineras. Målet är att ta fram kunskap om de kan minska pendling och öka levnadsvillkoren i landsbygder. Om resultaten blir positiva ska regionen verka för att främja sådana hubbar och kontor.

Regionerna arbetar för att minska transportsystemets utsläpp. De har genomfört investeringar inom alla trafikslag för att minska klimatavtrycket, som att utveckla elflyg och intermodala lösningar (byten mellan olika transportslag, till exempel från tåg till buss).

I arbetet mot en hållbar transportsektor är regionerna samordnare och hjälper utförare att hitta finansiering. Dessutom utvecklar regionerna ny kunskap som kan bidra till förändrat beteende och utveckling av nya klimatsmarta tjänster.

Prioriteringen tillgänglighet genom hållbara transportsystem fick 21,6 miljoner kronor och 4,4 procent av det totala stödet till regionala projekt, från anslag 1:1.

Elflyg till Gotland

Det första elflyget landade på Visby Airport hösten 2021. Regionen arrangerade en elflygsdag genom Energicentrum, där även laddstolpar för elflyg invigdes. Som energipilot har Gotland i uppdrag att gå före i omställningen till fossilfrihet – för som ö är hållbara transporter avgörande. Detta är ett första steg i utvecklingen mot linjetrafik med elflyg mellan Gotland och fastlandet.

Slutsatser

Utifrån de två rapporter som denna kortversion sammanfattar drar Tillväxtverket dessa slutsatser:

- ▶ **Coronapandemin har fortsatt prägla regional utveckling. Mycket av arbetet har handlat om att hantera konsekvenserna av pandemin, något som också syns i ekonomin.**
- ▶ **Samverkan är avgörande. För att lyckas möta samhällsutmaningarna krävs samverkan på lokal, regional, nationell och europeisk nivå. Detta särskilt eftersom många av de regionala insatserna genomförs inom olika områden och på olika nivåer. Många former av samverkan har förstärkts under coronapandemin men det finns fortsatt vissa utmaningar i samverkan och samråd med aktörer.**
- ▶ **Det finns fler olika typer av utmaningar i arbetet med kompetensförsörjning. Till exempel ställer samhällsutmaningarna i stort nya krav på vilka kompetenser som behövs i framtiden. Samordning av de olika insatserna och många olika aktörer är också en utmaning. Branscherna kan även ha svårt att uttrycka sina faktiska kompetensbehov. I arbetet med kompetensförsörjning är också integration och mångfald nyckelfaktorer.**
- ▶ **Mest pengar har gått till innovation och företagande. Den allra största delen av finansieringen från statliga 1:1-medel för regional utveckling har gått till det strategiska området för innovation och företagande (77 procent). Mest pengar har gått till utveckling av näringsliv, starka innovationssystem och smart specialisering.**
- ▶ **Olika regioner har olika mycket anslag och användningen varierar över åren. Norra Sverige har fått mest stöd. De största beloppen fick regionerna Västerbotten, Norrbotten, Jämtland Härjedalen och Västernorrland. Dessa fyra län svarade för nästan hälften av det totala stödet från anslag 1:1.**
- ▶ **Hållbarhetsperspektivet har blivit mer framträdande. Hållbarhet är mer integrerat i insatser och metoder än tidigare. Regionerna beskriver nya arbetsätt och samverkansformer för att bidra till en hållbar omställning av samhället. Detta visar att skiftet i den regionala utvecklingspolitiken mot ett hållbart samhälle också avspeglar sig i regionernas arbete.**
- ▶ **Ledarskap är en viktig faktor för förändring. För att regionerna ska lyckas med de förändringar som krävs i omställningen till ett hållbart samhälle behövs ett tydligt ledarskap. Det gäller på alla nivåer: operativt och strategiskt, på chefsnivå och på politisk nivå.**

Du kan ladda ned Tillväxtverkets publikationer på tillvaxtverket.se.

© Tillväxtverket

Stockholm, oktober 2022

Digital: ISBN 978-91-89730-08-3

Rapport 0420

Har du frågor om den här publikationen, kontakta:

Maria Weimer Löfvenberg

Telefon, växel 08-681 91 00